

Studium Generale organiseert:

POLEN

Naar aanleiding van 25 jaar Stedenband Leiden-Toruń

De officiële gemeentelijke Stedenband Leiden-Toruń bestaat dit jaar 25 jaar. Onder het motto "Bruggen bouwen tussen Oost en West" startte Leiden in 1988 de vriendschapsband met de Poolse stad Toruń. Vroeger richtten stedenbanden met steden in Midden- en Oost-Europa zich voornamelijk op het overbruggen van de kloof die in de communistische periode tussen West-Europa en de landen achter het IJzeren Gordijn is ontstaan. Tegenwoordig ligt het accent op de kennismaking van burgers met elkaar en uitwisseling van kennis en cultuur. Bij vele stedenbanden gaat het vooral

om ondersteuning op sociaal en economisch gebied, met als doel ontwikkeling van de 'verre' zusterstad. De Stichting stedenband Leiden-Toruń geeft namens de Leidse burgers vorm aan de stedenbandrelatie. Het gaat nu niet meer om hulp maar om bevordering van de vriendschapsband in Europees kader. Naar aanleiding van 25 jaar Stedenband Leiden-Toruń komt Studium Generale met een aantal lezingen over politiek, geschiedenis, immigratie, Copernicus en werelderfgoed in Polen.

Studium Generale

Universiteit
Leiden

10 september 2013

Politiek in Polen van de negentiende eeuw tot nu

Prof.dr. André Gerrits, Hoogleraar Russische Geschiedenis en Politiek, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit Leiden

Polen zijn niet wars van dramatiek en heroïek. In de negentiende eeuw, toen de Poolse staat was gedeeld tussen Duitsland, Rusland en Oostenrijk, vergeleken de Polen het lot van de Poolse natie met O.L.H. aan het kruis. De Polen stierven voor het welzijn van Europa. Sindsdien is er veel gebeurd. Polen kwam terug op de kaart (in 1918), om er in 1939 weer van te verdwijnen. Na de Tweede Wereldoorlog verschoof Polen letterlijk naar het westen, en kwam het (wederom) onder het imperiale gezag van Rusland te staan. Pas in 1989 werd Polen opnieuw volledig onafhankelijk en soeverein. In deze lezing wordt de bijzondere, dramatische geschiedenis van Polen geschetst, en dan vooral die aspecten van het verleden die tot op de dag van vandaag doorwerken in de Poolse politiek en samenleving: de hang naar onafhankelijkheid en soevereiniteit, de enorme invloed van de Tweede wereldoorlog en de Koude Oorlog op de Poolse nationale identiteit, de bijzondere aard van het Poolse communisme, het unieke 'experiment' Solidarność en de ondergang van het communisme, en de toetreding tot NAVO en Europese Unie.

17 september 2013

Lezing 1:

De betekenis van Polen voor de Bevrijding van Nederland

Prof.dr. Ben Schoemaker, wetenschappelijk medewerker, Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Bijzonder Hoogleraar Militaire Geschiedenis, Universiteit Leiden

Duizenden Poolse militairen leverden in 1944-1945 samen met Amerikanen, Britten en Canadezen een belangrijke bijdrage aan de

bevrijding van Nederland. Van september tot mei was de Eerste Poolse Pantserdivies actief op Nederlands grondgebied, terwijl de parachutistenbrigade van generaal Sosabowski een korte maar krachtige rol speelde in operatie Market Garden (de slag om Arnhem). Hoe waren deze Poolse militairen eigenlijk in West-Europa terechtgekomen? Polen was immers al in 1939 door de legers van nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie veroverd. En hoe brachten deze Poolse militairen het er in Nederland vanaf? We kennen ze vooral als de bevrijders van Breda, maar zij zijn op veel meer plaatsen, tot in het hoge noorden aan toe, in actie gekomen. Hun optreden is niet in alle opzichten onomstreden. Als we een aantal Britse commandanten mogen geloven, dan lieten hun militaire prestaties nu en dan flink te wensen over. Met name veldmaarschalk Montgomery liet zich weinig vleidend over de Poolse bondgenoten uit. De vraag is of deze kritiek terecht is. Ook komt de vraag aan bod hoe in Nederland de herinnering aan de Poolse bevrijders heeft vorm gekregen.

Lezing 2:

Poolse bevrijders in Nederland: omarmd en vergeten?

Dr. Iwona Guś, postdoc NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies

Niet alle Poolse militairen keerden terug naar hun vaderland nadat de Tweede Wereldoorlog was beëindigd. Zij wantrouwden de communistische regering die in Polen na 1945 aan de macht kwam en waren bang voor de represailles. Velen gingen naar Engeland, andere zochten het geluk aan de overkant van de oceaan: in Canada of in de Verenigde Staten. Een deel van hen besloot zich in Nederland te vestigen; meestal in de woonplaatsen die zij in 1944 hielpen bevrijden. Als nieuwkomers werden deze Polen in Nederland aanvankelijk hartelijk onthaald. Hun heldendaden werden alom geprezen. Wel moesten hun met medailles versierde uniformen snel plaats maken voor simpele, grijze werkoverals. Het zware

werk in de Nederlandse industrie vormde het dagelijks bestaan van menig oudgediende. Alleen oorlogsherdenkingen en rituelen die hiermee samenhangen hielpen deze Polen hun harde werkelijkheid zo nu en dan te ontvluchten. De Nederlandse maatschappij had daar echter niet altijd veel begrip voor. Op het militaire 'gedoe' van Polen werd soms zelfs openlijk kritiek geleverd. Deze lezing zal gaan over de moeizame strijd van de Poolse bevrijders in Nederland om niet vergeten te worden, maar ook over subtiele en radicale verschillen tussen Polen en Nederlanders in het licht van hun afwijkende blik op de Tweede Wereldoorlog.

24 september 2013

Copernicus en copernicanisme in Nederland en in Polen

Dr. Djoeke van Netten, Universitair Docent Nieuwe Geschiedenis, Universiteit van Amsterdam
Mikołaj Kopernik, veel beter bekend als Nicolaus Copernicus, is de beroemdste persoon uit het Poolse Torun. Hij werd geboren in 1473, studeerde in Krakow en Bologna en werkte

daarna als kanunnik én als astronoom in Frombork. Daar stierf hij in 1543. In datzelfde jaar verscheen zijn beroemde boek *De revolutionibus orbium coelestium* (over de omwentelingen van hemellichamen), een boek dat de wetenschap en het aanzien van het heelal zou veranderen.

In deze lezing gaat Djoeke van Netten in op het revolutionaire karakter van Copernicus' werk en zijn invloed op wetenschap en wereldbeeld. Misschien verrassend, in de eerste driekwart eeuw na 1543 kwamen er nauwelijks, laat staan heftige, reacties. Dit veranderde toen in 1616 *De revolutionibus* op de katholieke *Index van verboden boeken* werd geplaatst. Vervolgens verscheen in 1617 een nieuwe editie van Copernicus' boek, in Amsterdam. Specifiek die editie heeft een belangrijke rol gespeeld in de verspreiding van het copernicanisme in de zeventiende eeuw, in Nederland én in Polen.

1 oktober 2013

Informatie volgt op onze website en via facebook en twitter.

8 oktober 2013

'Wat mij betreft hadden ze die Muur mogen laten staan.'

Polen in de Nederlandse pers sinds de jaren 80

Dr. Iwona Maćzka, zelfstandig onderzoeker
In de jaren tachtig volgden de Nederlandse kranten de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Polen op de voet. Uitgebreid schreven zij over de vakbond Solidarność, het verzet van de Poolse bevolking tegen het communisme en haar moedige strijd voor vrijheid en democratie. Sinds de eeuwwisseling beschouwt de Nederlandse pers de Polen vooral als 'fout-parkerende, luidruchtige, dronken en verloederde MOE-landers', die 'een bom onder het Nederlandse sociale stelsel' leggen. De kranten wijden uit over de zogenoemde *Polenoverlast* en waarschuwen –

БОГЪ

Toegang gratis! Iedereen welkom!

Tijd:

Dinsdagavonden

19.30 tot 21.00 uur

17 september tot 22.00 uur

POLEN

Locatie:

zaal 011

Lipsiusgebouw (1175)

Cleveringplaats 1

Leiden

Informatie/organisatie:

Studium Generale Universiteit Leiden

Postbus 9500

2300 RA Leiden

y.leunissen@sea.leidenuniv.nl

071 527 7283 / 7295 / 7296

www.studiumgenerale.leidenuniv.nl

in navolging van enkele politici – voor een 'niet te verwerken tsunami van Oost-Europeanen'.

Tegen de achtergrond van de politieke en maatschappelijke veranderingen in Nederland en Europa gaat Iwona Mączka in de lezing na welke verschuivingen er sinds de val van het communisme zijn opgetreden in de manier van schrijven over Polen in Nederland. Welke frames gebruiken de landelijke kranten ten aanzien van Polen?

Welke onderwerpen zijn er sindsdien behandeld en welke labels zijn er opgeplakt? Met andere woorden, hoe is het beeld van Nederlanders over Polen – afgaande op de pers – veranderd sinds de val van de Berlijnse Muur?

15 oktober 2013

Toruń en werelderfgoed in Polen

Ir. Edwin Orsel, werkgroep lid van de Stichting Stedenband Leiden-Toruń en bouwhistoricus bij Erfgoed Leiden en Omstreken

De Poolse stad Toruń is al sinds 1988 zusterstad van Leiden. Het heeft een zeer fraaie historische binnenstad die in 1987 op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO is geplaatst als voorbeeld van een historische handelsstad die zijn oorspronkelijke stratenpatroon en historische gebouwen in opmerkelijke mate behouden heeft en daarmee een uitzonderlijk compleet beeld biedt van de middeleeuwse manier van leven. Hiernaast zal ook worden in gegaan op ander Unesco werelderfgoed in Polen, zoals Kraków met haar historische centrum en het Wawel-kasteel, Warschau met het herbouwde stadscentrum, het historische centrum van Zamość, de zoutmijnen van Wieliczka, de nazi-concentratiekampen van Oświęcim (Auschwitz), het gotische kruisridderkasteel in Malbork, het heiligdom Kalawaria Zebrzydowska, de houten kerken in Zuid Klein-Polen, de Evangelische vredeskerken in Jawor and Świdnica, de Jaarhunderthalle in Wrocław (Breslau), het park Mużakowski (Muskauer park) en als laatste het woud van Białowieża wat natuurerfgoed is.